

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання курсової роботи
з навчальної дисципліни

«ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПРАКТИКУМ ІЗ ПСИХОДІАГНОСТИКИ»

*(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 053 – Психологія, освітньо-професійна програма
«Психологія. Соціально-психологічний супровід у мегаполісі»)*

Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2024

Методичні рекомендації до виконання курсової роботи з навчальної дисципліни «Психологічний практикум із психодіагностики» (для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 – Психологія, освітньо-професійна програма «Психологія. Соціально-психологічний супровід у мегаполісі») / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. : О. П. Нікітіна, О. О. Тележкіна. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2024. – 44 с.

Укладачі: доц. О. П. Нікітіна,
проф. О. О. Тележкіна

Рецензент

О. О. Резван, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри психології, педагогіки і мовної підготовки Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

*Рекомендовано кафедрою психології, педагогіки і мовної підготовки,
протокол № 5 від 12 грудня 2024 року*

ЗМІСТ

Вступ.....	4
1 Зміст курсової роботи.....	6
2 Вимоги до оформлення курсової роботи.....	12
3 Мова і стиль курсової роботи.....	14
4 Вибір теми курсової роботи.....	15
5 Визначення методологічного апарату дослідження.....	17
6 Теоретичний розділ.....	18
7 Емпіричний розділ.....	21
8 Процедурні питання виконання та захисту курсових робіт.....	29
9 Дотримання принципів академічної доброчесності під час підготовки курсової роботи	32
Список рекомендованих джерел.....	33
Додатки.....	37

ВСТУП

Науково-дослідні роботи є необхідним складником фахової підготовки здобувачів вищої освіти до професійної діяльності. Виконання курсових робіт з актуальних питань психології передбачене навчальними планами.

Курсові роботи студенти виконують під керівництвом досвідченого викладача самостійно і під час їх підготовки мають засвідчити вміння організувати й планувати діяльність, продемонструвати рівень оволодіння теоретичними знаннями і методами емпіричного психологічного дослідження.

Метою курсової роботи «Психологічний практикум із психодіагностики» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня денної форми навчання спеціальності 053 – Психологія (освітньо-професійна програма «Психологія. Соціально-психологічний супровід у мегаполісі») є застосування на практиці вміння діагностувати психологічні особливості психічних явищ, закріплення знань із дисципліни «Психологічний практикум із психодіагностики», зокрема, щодо структури інтелекту й особистості та шляхів їх психодіагностичного вивчення, оволодіння прийомами розпізнавання, оцінювання та вимірювання індивідуально-психологічних особливостей особистості, розвиток уміння використовувати психодіагностичні методики як інструмент вимірювання індивідуально-психологічних відмінностей, а також уміння інтерпретувати отримані результати тестування, робити на їх основі прогноз та розробляти практичні рекомендації.

Курсова робота як самостійне навчально-наукове дослідження має виявити рівень загальнонаукової та спеціальної підготовки студента, його здатність застосовувати здобуті знання під час розв'язання конкретних проблем, його здатність аналізувати і самостійного узагальнювати матеріал з теми дослідження.

Як вислід підготовки науково-дослідної роботи здобувачі освіти мають засвідчити такі результати навчання:

ПРН1. Аналізувати й пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми і пропонувати способи їх розв'язання.

ПРН5. Обирати валідний і надійний психодіагностичний інструментарій (тести, опитувальники, проєктивні методики тощо) психологічного дослідження та технології психологічної допомоги й оптимально їх застосовувати.

ПРН6. Формулювати мету, завдання дослідження, володіти навичками збирання первинного матеріалу, дотримуватися процедури дослідження.

ПРН7. Рефлексувати і критично оцінювати достовірність одержаних результатів психологічного дослідження, формулювати аргументовані висновки.

1 ЗМІСТ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота структурно складається зі вступу, двох розділів, розділених на підрозділи і за необхідності на пункти та підпункти, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел.

У структурі основної частини курсової роботи обов'язковими є два розділи: теоретичний і методичний.

У першому, теоретичному, розділі необхідно висвітлити стан вивчення проблеми. Крім короткої історії питання, слід окреслити найбільш відомі у світовій психології підходи до розв'язання порушеної в роботі проблеми, а також сучасний (за останні 5 років) стан досліджень у цій галузі, зокрема у вітчизняній психології. Виклад матеріалу передбачає обґрунтований авторський аналіз пропонованих підходів, із покликаннями на опрацьовані джерела, та інтерпретацію означених фактів. Матеріал розділу слід структурувати, спираючись на логіку розкриття досліджуваної проблеми.

Створюючи перший розділ курсової роботи, студент повинен:

- самостійно знайти інформацію за визначеною темою;
- відібрати наявну інформацію, необхідну для повного висвітлення розглядуваної проблеми, відокремити головну інформацію від другорядної (у межах теми);
- проаналізувати отриману інформацію і синтезувати відомості з досліджуваної проблеми;
- логічно й послідовно розкрити тему;
- узагальнити психологічні знання з проблеми і сформулювати висновки за результатами огляду теоретичного матеріалу;
- стилістично правильно оформити наукові думки, грамотно побудувати науковий текст.

Закінчити розділ слід короткими, чітко сформульованими висновками, що включають стислий опис теоретичних положень, на яких автор курсової роботи планує вибудовувати власне практичне дослідження.

Другий, емпіричний, розділ курсової роботи студенти виконують на основі теорії, що зумовлює визначення завдань і планування дослідження. У другому розділі мають бути представлені детальний опис програми дослідження, обґрунтування й опис методики дослідження й дослідницької вибірки, короткий аналіз результатів пілотажного дослідження, спрямованого на апробацію розробленого методичного комплексу.

Перший підрозділ другого розділу (2.1) повинен містити обґрунтування й опис програми дослідження, обґрунтування та опис вибірки емпіричного дослідження.

Констатувальне дослідження спрямоване на фіксування того чи того психологічного феномена у представників певної групи досліджуваних, встановлення його якісних характеристик і закономірностей прояву, взаємозв'язків з іншими якостями досліджуваних без зовнішнього втручання дослідника.

Важливим критерієм вибору методик дослідження має бути вік досліджуваних, тобто не можна використовувати методики для дослідження дорослих у роботі з підлітками, а тим більше молодшими школярами. Необхідно відшукати в спеціальній літературі, наукових доробках модифікації методик, розроблені й адаптовані для певного вікового контингенту. У тексті обов'язково слід зазначити джерело, з якого запозичена відповідна модифікація методики, і зафіксувати його в списку використаної літератури.

Інформацію про вибір методів і підбір методик для емпіричного дослідження необхідно подавати з повною назвою методики, як вона представлена в психологічній літературі (наприклад, у словниках із психодіагностики), аббревіатурою назви, якщо вона є, прізвищем та ініціалами автора методики, а також автора модифікації.

Аналіз результатів слід подавати в підрозділі 2.3 курсової роботи, а наочне представлення результатів пілотажного дослідження – у додатках.

Висновки до другого розділу повинні містити стисло інформацію щодо плану емпіричного дослідження, обґрунтування його вибірки й методичного

забезпечення, можливості використання розробленого методичного комплексу в розгорнутому емпіричному дослідженні або необхідності його корекції.

Не допускається виконання курсової роботи за допомогою незаконного запозичення (без зазначення автора й джерела запозичення) фрагментів здобутків інших авторів, зокрема і перефразованих.

Обов'язкові структурні елементи курсової роботи:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних позначень (за необхідності);
- вступ;
- розділи основної частини;
- висновки;
- список використаних джерел;
- додатки (за необхідності).

1. Титульний аркуш.

Титульний аркуш є першою сторінкою курсової роботи, яку оформлюють за визначеним зразком (див. дод. А). Ця сторінка не нумерують.

2. Зміст оформляють на другій сторінці курсової роботи.

У змісті фіксують заголовки всіх складових частин тексту: вступ, перший розділ, другий розділ, висновки до кожного розділу, загальні висновки, список використаних джерел, додатки. Для кожного структурного складника курсової роботи обов'язково позначають сторінки. Усі розділи, крім вступу, висновків, списку використаних джерел і додатків (якщо вони є), одержують порядкові номери, позначені арабськими цифрами. Кожний розділ поділяють на підрозділи, а за необхідності на пункти та підпункти. Зразок оформлення змісту наведений у додатку Б.

3. Перелік умовних позначень подають за необхідності, якщо в курсовій роботі багато разів ужиті спеціальні терміни, постійне повне прописування яких ускладнює сприйняття тексту і займає значний його обсяг.

Перелік друкують двома стовпчиками: лівий – скорочення, наведені за алфавітом, правий – повне словосполучення, заповнене у скороченні. Якщо скорочення трапляються в тексті курсової роботи менше, ніж три рази, перелік не складають, а їх розшифрування наводять у тексті в круглих дужках при першому згадуванні. Зразок оформлення переліку умовних позначень поданий у додатку В.

4. Вступ містить обґрунтування актуальності теми, стан вивчення питання, мету, завдання дослідження, об'єкт і предмет дослідження, гіпотезу (за бажанням), методи дослідження, базу проведення дослідження (із зазначенням організації, на базі якої проводили дослідження, обсягу вибірки та її характеристик), структуру курсової роботи (із зазначенням загального обсягу курсової роботи, кількості таблиць та ілюстрацій, кількості використаних літературних джерел). Інформацію у вступі необхідно подавати стисло і чітко. Його обсяг не повинен перевищувати три сторінки.

У вступі розкривають актуальність обраної наукової проблеми (наукова проблема – це сукупність нових, діалектично складних теоретичних або практичних питань, які суперечать наявним знанням або прикладним методам у науці і потребують розв'язання за допомогою наукових досліджень) мети і завдань.

Рівень наукового дослідження здебільшого визначають за тим, наскільки новими й актуальними є проблеми, над якими працює дослідник. Розв'язання проблеми завжди передбачає вихід за межі відомого, і тому його не можна віднайти за допомогою наперед відомих правил та методів, що однак, не виключає можливості і доцільності планування дослідження. Наукову проблему часто характеризують як «усвідомлене незнання». Дійсно, наукова проблема виникає разом із розумінням того, що наявні знання є неповними, і цю ситуацію можна виправити лише в результаті подальшого розвитку науки і практики. Вибір проблеми великою мірою визначає як стратегію дослідження взагалі, так і напрям наукового пошуку зокрема. Сформулювати наукову проблему – це показати вміння відокремити головне від другорядного; виявити те, що вже

відоме і що досі невідоме науці з предмета дослідження; визначити суперечності як у предметному змісті, так і в його практичній реалізації.

Актуальність дослідження проблеми роботи з психології характеризується з наукового і практичного поглядів. Наукова актуальність є необхідністю розв'язання конкретної теоретичної проблеми через брак певних знань, методики дослідження у відповідній галузі психології. Практичну актуальність визначає необхідність пошуку нових знань для розв'язання емпіричної проблеми або важливістю розроблення методики, що має практичну спрямованість.

Обґрунтування актуальності теми курсової роботи з психології полягає у стислому аналізі (без покликань на джерела) таких найзагальніших положень кожної роботи:

- 1) яке значення для теорії психології має проблема, порушена в цьому дослідженні;
- 2) яке практичне значення може мати розв'язання цієї проблеми;
- 3) які дослідники вже вивчали питання, близькі до проблеми кваліфікаційної роботи з психології;
- 4) які теоретичні положення та практичні рекомендації вже сформульовані;
- 5) що в цій проблемі ще не досліджено в теоретичному плані та не розроблено в плані прикладному, практичному.

Особливо важливий останній пункт, тому що він розкриває ту проблему, яку автор роботи і має намір вивчити в результаті своїх теоретичних та експериментальних досліджень.

Актуальність роботи безпосередньо визначає такі компоненти методологічного апарату дослідження: його об'єкт, предмет, мету, завдання, методи і методики дослідження, теоретичну новизну, практичну значущість. Без перебільшення можна стверджувати: чим раніше та змістовніше студент визначить усі ці компоненти, тим ясніше він зрозуміє ЩО та ЯК він повинен робити, щоб підготувати якісну курсову роботу з психології й успішно її захистити. Однак необхідно пам'ятати, що в процесі практичного виконання, ці

компоненти методологічного апарату дослідження можуть піддаватися уточненню і конкретизації. До цього також треба бути готовими.

5. *Основна частина* – це логічний, послідовний, зв'язний виклад сутності здійсненого дослідження, спрямованого на досягнення поставленої в роботі мети. Основна частина складається з двох розділів: теоретичного й емпіричного.

6. *Висновки* містять основні теоретичні та практичні результати дослідження. Фактично вони є синтезом висновків, зроблених за матеріалами кожного розділу курсової роботи, які подають більш узагальнено. За змістом висновки повинні відповідати завданням, зазначеним у вступі. Отже, кількість висновків не повинна бути меншою за кількість завдань дослідження, але й не більшою за сім позицій. Обсяг висновків курсової роботи – 2–3 сторінки. Наприкінці висновків наводять можливості практичного застосування отриманих результатів і перспективи подальшого вивчення проблеми курсової роботи.

7. *Список використаних джерел* включає всі ті літературні джерела, на які є покликання в тексті роботи. Список можна укладати двома способами: в порядку згадування джерел у тексті курсової роботи або за абеткою. Усі джерела в списку подають мовою оригіналу.

Правила оформлення літератури наведені у додатку Г.

8. *Додатки* не є обов'язковою структурною одиницею курсової роботи. Їх оформлюють за необхідності навести допоміжний матеріал, що забезпечить повноту та ясність сприйняття змісту курсової роботи.

У додатках можна подати таблиці, графіки, діаграми, що займають усю сторінку або більше, ніж одну сторінку друкованого тексту, матриці первинних даних (за необхідності), тексти маловідомих опитувальників, стимульний матеріал тощо. Украй бажаними тут є зразки роботи випробовуваних (протоколи, малюнки тощо).

Додатки нумерують, послідовно позначаючи великими літерами української абетки. Для нумерування додатків не можна використовувати букви З, Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь.

Важливим є дотримання співвідношення теоретичної і практичної частин курсової роботи: 50 % на 50 %. Головне завдання – розкрити обрану тему.

2 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Перш ніж друкувати курсову роботу, слід старанно усе перевірити: уточнити назви розділів (глав), підрозділів (параграфів), таблиць, послідовність розміщення матеріалу, звірити цифрові дані, обґрунтованість і чіткість формулювань, висновків та рекомендацій.

Загальний обсяг курсової роботи – 25–30 сторінок комп'ютерного тексту. Шрифт – Times New Roman, 14 пт; інтервал – 1,5; абзацний відступ – 1,25 см; вирівнювання – по ширині. Розміри полів: ліве – 30 мм, праве – 15 мм, верхнє – 20, нижнє – 20 мм.

Вимоги до формулювань заголовків (назв) розділів (глав) і підрозділів (параграфів) курсової роботи: стислість, чіткість і синтаксична різноманітність у побудові речень (з переважанням простих, поширених), послідовне й точне відображення внутрішньої логіки змісту роботи.

Заголовки структурних частин «ЗМІСТ», «ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ», «ВСТУП», «РОЗДІЛ», «ВИСНОВКИ», «СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ», «ДОДАТКИ» друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. Заголовки пунктів друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу розрядкою в підбір до тексту. У кінці заголовка, надрукованого в підбір до тексту, ставлять крапку. Відстань між заголовком (за винятком заголовка пункту) і текстом має дорівнювати 3–4 інтервалам.

Кожну структурну частину слід починати з нової сторінки.

Нумерація

Нумерацію сторінок, розділів, підрозділів, пунктів, підпунктів, малюнків, таблиць, формул подають арабськими цифрами без знака «№».

Першою сторінкою курсової або дипломної роботи є титульний аркуш, який включають до загальної нумерації сторінок. На титульному аркуші номер сторінки не ставлять, на наступних сторінках номер проставляють у правому верхньому куті сторінки без крапки в кінці.

Такі структурні частини, як зміст, перелік умовних позначень, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера. Усі аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини курсової роботи, нумерують узвичаєно. Не нумерують лише їхні заголовки, тобто не можна друкувати: «1. ВСТУП» або «Розділ 3. ВИСНОВКИ». Номер розділу ставлять після слова «РОЗДІЛ», після номера крапку не ставлять, далі з нового рядка друкують заголовок розділу.

Підрозділи нумерують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. У кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.3» (третій підрозділ другого розділу). Потім у тому самому рядку йде заголовок підрозділу.

Пункти нумерують у межах кожного підрозділу. Номер пункту складається з порядкових номерів розділу, підрозділу, пункту, між якими ставлять крапку. У кінці номера має стояти крапка, наприклад: «1.3.2.» (другий пункт третього підрозділу першого розділу). Потім у тому ж рядку йде заголовок пункту. Пункт може не мати заголовка.

Підпункти нумерують у межах кожного пункту за такими самими правилами, як пункти.

3 МОВА І СТИЛЬ КУРСОВОЇ РОБОТИ

У науковій праці має бути дотримана єдність стилю викладу, забезпечена орфографічна, синтаксична, стилістична грамотність відповідно до норм сучасної української літературної мови.

Найбільш уживані мовні формули:

– послідовність викладу думки: *передусім; насамперед; спочатку; з одного боку, з іншого боку; по-перше, по-друге, по-третє; водночас; далі; після того як; нарешті; насамкінець;*

– причиново-наслідкові зв'язки: *оскільки; водночас; тому; з огляду на те, що; завдяки тому, що; у зв'язку з тим, що; зважаючи на те, що; через те, що; окрім того; якщо ..., то; таким чином; внаслідок; у результаті; зважаючи на викладене; це спричиняється тим, що;*

– засіб зв'язку: *такий; названий; зазначений; цей;*

– доведення: *дійсно, насправді, очевидно;*

– протиставлення: *з іншого боку; утім; навпаки; в той самий час; проте; але; однак;*

– ступінь вірогідності результатів: *очевидно; звісно; безумовно, звичайно; звісно; адже; безперечно; певно; певна річ; як видно; ймовірно; можливо;*

– перелік: *по-перше, по-друге, по-третє; на першому етапі, на другому етапі; далі; нарешті.* Якщо перелік містить логічно завершені фрази, то їх розпочинають із великих літер, позначають арабськими цифрами і відокремлюють одна від одної крапками й абзацними відступами. Для виділення переліку у формі незакінчених фраз наводять кожну фразу з малої літери; позначають арабськими цифрами чи маркерами; відокремлюють одну фразу від іншої крапкою з комою; елементи переліку узгоджують із вихідною фразою, яку не рекомендують переривати на сполучникові чи прийменникові;

– узагальнення, висновок: *таким чином; зауважимо; відтак; узагальнюючи сказане; звідси; ураховуючи викладене; підбиваючи підсумки;*

отже; з розглянутого можна зробити такі висновки; викладене уможлиблює такі висновки;

– переказ, вказівка на джерело чи автора думки: ... як стверджує ...; ... як зазначає ...; згідно з концепцією ...; з погляду ...; ... дійшов висновку, що ...; автор виокремлює (виділяє, узагальнює, пропонує, наголошує, рекомендує, зазначає, вважає); за словами ...; на думку ...; за даними ... ; трактування поняття ... детально викладено в праці ...; тестування проводили за методикою, розробленою ...; спираючись на висновки ..., можна стверджувати, що У випадку висловлювання власних думок замість «я» вживають «ми» (на наш погляд; на нашу думку; ми вважаємо, що), а також використовують виклад від третьої особи (на думку автора/опонента, автор (дослідник, науковець) вважає);

– цитування: ... зазначав/зазначає (підкреслював/підкреслює, зауважував/зауважує, наголошував/наголошує); як підкреслює ... : «...»; на думку ... : «...»; ... зазначав з цього приводу: «...»; «..., – описує ... , – ...»; «..., – зазначає ... , – ...»; ... вважає, що «...»; іншу точку зору знаходимо в ... : «...»; ... дотримується іншого погляду, згідно з яким «...»; згідно з уявленнями ... : «...»; відповідно до ... : «...»;

– найбільш уживані скорочення: р. – рік; рр. – роки (але 90-ті роки); ст. – століття; м. – місто; т. – том; с. – сторінка; див. – дивись; табл. – таблиця; рис. – рисунок; та ін. – та інше; і под. – і подібне; і т. д. – і так далі; тис. – тисяча; млн – мільйон; млрд – мільярд (останні два скорочення пишуться без крапки).

4 ВИБІР ТЕМИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Першим етапом виконання курсової роботи є вибір теми. Тему курсової роботи визначає викладач за номером студента у списку групи (за журналом або за списком на сайті Університету) або за довільним вибором (без повторення в групі та на курсі) з урахуванням орієнтовної тематики, наведеної в пропонованих методичних рекомендаціях.

Тематика курсових робіт

1. Діагностування конфліктності й агресивності здобувачів вищої освіти.
2. Психодіагностика професійного мислення майбутніх фахівців.
3. Психодіагностика лідерських якостей учасників освітнього процесу.
4. Психодіагностика копінг-стратегій майбутніх фахівців.
5. Діагностування емоційного інтелекту майбутніх фахівців.
6. Психодіагностика креативності майбутніх фахівців.
7. Діагностування соціального інтелекту майбутніх фахівців.
8. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях.
9. Психодіагностика рефлексивності мислення майбутніх фахівців.
10. Психодіагностування рівня інтернальності здобувачів вищої освіти.
11. Діагностування стресостійкості учасників освітнього процесу.
12. Психодіагностика ціннісних орієнтацій студентської молоді.
13. Діагностика інтелектуальних здібностей здобувачів вищої освіти.
14. Психодіагностика саморегуляції поведінки учасників освітнього процесу.
15. Психодіагностика ставлення до себе у студентської молоді.
16. Діагностування емоційної стійкості першокурсників.
17. Психодіагностика самооцінки особистості дорослого віку.
18. Психодіагностика резильєнтності здобувачів вищої освіти.
19. Діагностування толерантності до невизначеності у студентської молоді.
20. Психодіагностика життєздатності та самореалізації учасників освітнього процесу.
21. Психодіагностика емпатійного ставлення до інших у майбутніх фахівців.
22. Діагностування рівня професійного вигорання співробітників освіти.
23. Психодіагностика професійної спрямованості майбутніх фахівців.
24. Діагностування невербального інтелекту учасників освітнього процесу.
25. Діагностування особистісної зрілості здобувачів вищої освіти.

26. Психодіагностика характерологічних особливостей майбутніх фахівців.

27. Психодіагностика біологічно зумовленої підструктури особистості майбутнього фахівця.

28. Психодіагностика рівня домагань у студентської молоді.

29. Діагностування навчальної мотивації студентської молоді.

30. Психодіагностика прийняття інших особистості дорослого віку.

5 ВИЗНАЧЕННЯ МЕТОДОЛОГІЧНОГО АПАРАТУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Першим етапом написання наукової роботи є визначення методологічного апарату дослідження, тобто об'єкта, предмета, мети, гіпотези і завдань дослідження.

Об'єкт дослідження – це загальна психологічна сфера пошуку, що перебуває у полі зору дослідника.

Предмет дослідження – це певна частина об'єкта, окремий аспект обраної проблеми, що підлягає вивченню в науковій роботі. Предмет дослідження за своїм формулюванням є близьким до теми роботи, а об'єкт має бути ширшим поняттям, тобто між об'єктом і предметом існують родо-видові відношення.

У психологічному дослідженні об'єктом і предметом можуть бути певні форми поведінки та діяльності людей, психічні явища (процеси, стани, властивості), типи індивідів, особливості груп осіб. Поняття предмета й об'єкта психологічного дослідження є відносними і характеризуються лише у взаємозв'язку.

Мета дослідження вказує на кінцевий результат роботи, об'єкт дослідження та способи досягнення кінцевого результату. Формулювання мети зазвичай починають словами *вивчити...*, *виявити...*, *розглянути...*, *визначити...*, *схарактеризувати...*, *довести...* та ін.

Робота повинна містити новизну (пошук нових знань, нових методів досліджень або психологічної практики чи застосування наявних знань, методів дослідження за нових умов) і творчий підхід до розв'язання проблеми.

Мету реалізують через конкретні завдання, зміст і характер яких залежить від специфіки роботи. Завдання дослідження – це конкретні дії, які необхідно виконати під час розроблення проблеми. Послідовно виконуючи поставлені завдання, дослідник просувається до досягнення мети.

Зазвичай у курсовій роботі з психології рекомендують визначати не більше, ніж три завдання. Формулювання завдань слід починати так:

- 1. Проаналізувати наукову літературу з питань ...*
- 2. На основі опитування ... виявити основні типи ...*
- 3. Провести експериментальне дослідження ...*

Гіпотеза дослідження. Починаючи будь-яке наукове дослідження, потрібно спочатку ознайомитися з літературою з цієї проблеми і скласти певне уявлення про результат дослідження. Оскільки курсова робота не передбачає глобальних відкриттів, а спрямована на виявлення окремих часткових характеристик уже відомих фактів, то змоделювати результат загалом не так уже й складно. Одним із результатів курсової роботи є підтвердження чи не підтвердження висунутої гіпотези.

6 ТЕОРЕТИЧНИЙ РОЗДІЛ

У теоретичній частині подають самостійно здійснений критичний аналіз опрацьованої студентом наукової літератури й окреслюють теоретичні положення, які стануть вихідними для виконання практичної частини. У цій частині також обґрунтовують необхідність експериментального дослідження.

У теоретичній частині мають бути визначені всі поняття, що стосуються окресленої проблеми, й усі змінні, використані у формулюваннях гіпотези й мети дослідження; описи психологічних і соціальних характеристик категорій людей – учасників експерименту.

Визначення понять має бути конкретним і докладним, а не формальним. Необхідно навести основні дослідницькі факти, засвідчені науковцями в розвідках попередніх років.

Аналіз літератури з психології. Під час огляду літератури студент повинен продемонструвати ґрунтовне ознайомлення з працями з обраної теми, уміння аналізувати й систематизувати джерела, критично їх оцінювати, давати порівняльну характеристику різних підходів до розв'язання поставленої проблеми різними авторами, уміння виділяти суттєве. Важливо, щоб студент засвідчив уміння розкрити сутність розглядуваних питань, виділити головні ідеї відповідно до визначених завдань і логічно викласти розуміння проблеми.

На основі аналізу літератури з обраної теми та стану розроблення проблемної ситуації, виокремлюють коло питань, які необхідно охопити при розгляді цієї теми. Як правило, у курсовій роботі їх має бути декілька. Вони повинні корелювати з темою, метою, об'єктом і предметом дослідження.

Уміння читати й занотовувати прочитане – необхідна ознака інтелектуальної праці, що формується в ході підготовки курсової роботи. Збирання матеріалу, як підготовчий етап до написання роботи, передбачає такі кроки: пошук літератури в бібліотеці, реєстрування бібліографії (перелік книг, журналів, статей із зазначенням вихідних даних; покажчик використаної літератури, який повинен бути складений у кінці написання курсової роботи), відбір літератури за змістом, конспектування.

Для ширшого використання бібліографічних покажчиків сучасний інформаційний простір доповнився базами і банками даних Інтернет-видань (психологічних Інтернет-сайтів), які включають як наукову, так і публіцистичну інформацію.

Завдання щодо огляду літератури:

– ознайомлення з матеріалами за темою курсової роботи, відбір основних, фундаментальних робіт (дисертацій, науково-прикладних статей у фахових виданнях (вітчизняних і зарубіжних));

– виявлення основного кола науковців, які досліджували тему, вивчення їх внеску в розроблення проблеми.

Збирання теоретичного матеріалу не повинно проходити безсистемно. Разом із керівником студент визначає напрями пошуків:

– виявлення джерельного матеріалу, який містить загальні положення із психологічної теми в енциклопедії, психологічному словнику, підручниках зі суміжних психологічних дисциплін;

– пошуки методологічної, теоретичної та критичної літератури: збірники праць відомих психологів, статті в психологічних журналах;

– підбір праць на аналогічну тему (під час пошуків джерел необхідно з'ясувати стан вивченості обраної теми сучасною психологічною наукою, щоб не повторювати в роботі загальновідомих істин і точніше визначити основні розділи свого дослідження).

У розділі 1 зазвичай наводять теоретичний аналіз наукової літератури з обраної проблеми, а також можна запропонувати власну модель досліджуваного явища. Окрім того, у теоретичному розділі доцільно подати узагальнені таблиці, схеми, куди можна включити формулювання досліджуваної проблеми, але в більш широкому контексті. Отже, назва і зміст першого розділу мають відображати визначене предмет-об'єктне відношення. Наприклад, якщо тема вашого дослідження **«Психодіагностика професійного мислення майбутніх фахівців»**, то назва першого розділу може бути такою: **РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ПІДХОДИ ДО ПРОБЛЕМИ ПРОФЕСІЙНОГО МИСЛЕННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ.**

7 ЕМПІРИЧНИЙ РОЗДІЛ

У практичному розділі курсової роботи (Розділ 2) необхідно запропонувати розроблену програму емпіричної частини дослідження:

- етапи дослідження;
- підбір методик з досліджуваної теми та обґрунтування вибору;
- застосування методики дослідження;
- кількісна та якісна обробка отриманих даних;
- встановлення загальних характеристик (параметрів) об'єкта дослідження;
- формулювання висновків і рекомендацій за результатами досліджень.

Практична частина містить опис виконання дослідницького завдання й аналіз його результатів. Під час опису результатів емпіричної роботи доцільно спочатку дати їх загальну оцінку, а далі перейти до більш детального опису отриманих даних. Краще викласти отримані дані впорядковано.

Результати емпіричного дослідження насамперед необхідно навести у вимірюваних числових значеннях. У тексті роботи не потрібно наводити формули для обчислення типових статистичних критеріїв та описувати процедуру їх підрахування. Досить вказати використовувані критерії та зазначити джерело, з якого вони запозичені.

Якщо вибірка дослідження невелика, то надають детальний опис індивідуальних показників учасників (потрібно дотримуватися етичного принципу конфіденційності під час представлення результатів). Для висвітлення результатів емпіричного дослідження доцільно використовувати такі мовні формули: *«Розглянемо результати, отримані за допомогою методики.... Вони наведені в таблиці Як видно з таблиці..., досліджувані....характеризуються.... Таким чином, можна зробити висновок, що.....»*.

Потрібно дотримуватися конфіденційності у викладанні отриманих результатів. Типовою формою в дослідженні є використання імені та ініціалів досліджуваного. Наприклад: *«...досліджений Андрій К. продемонстрував...»*.

Методи та методика дослідження проблеми

У пункті 2.1 необхідно описати методи й методики, які застосовують для вивчення досліджуваного психологічного явища, а також пояснити, чому обрані саме такі методи. При цьому слід покликатися на дослідження інших авторів, на надійність і відповідність (релевантність) методів тим теоретичним викладкам, які автор-здобувач вищої освіти зробив у Розділі 1. Якщо методики стандартизовані і поширені, то можна обмежитися покликанням на автора методики і джерело, у якому вона опублікована. Якщо ж студент розробив власну методику (опитувальник чи план бесіди), то доцільно її навести повністю.

Методика містить характеристику (опис) об'єкта і предмета дослідження, виклад методів дослідження, зазначення кількості дослідів із погляду валідності; умови проведення дослідження (лабораторні чи природні умови), інформацію про прилади, апаратуру для дослідження; дані про способи вимірювання та фіксації результатів; порядок проведення досліджень; способи обробки та оформлення експериментальних даних.

Алгоритм психодіагностичного дослідження

1. Вибір психодіагностичних методик відповідно до мети дослідження.

Вивчення й аналіз методичної літератури з метою складання блоку з необхідної і достатньої кількості методик, що корелюють з метою дослідження. Методики необхідно добирати, керуючись критеріями валідності, надійності, наявності відповідних статевовікових норм та інших психометричних показників.

Рекомендують застосування різних методів дослідження через застосування суб'єктивного, об'єктивного та проєктивного підходів і відповідних методик спостереження, тестових методик і проєктивних технік.

Мінімальна кількість методик у курсовій роботі – 2, проте за необхідності можна використати і більше.

2. Планування процедури психодіагностичного обстеження.

При плануванні процедури обстеження необхідно враховувати чинники, що впливають на об'єктивність і достовірність отримуваних результатів: форма

обстеження (групове чи індивідуальне), величина групи, умови обстеження (приміщення, освітленість, розсадження групи і так далі), підготовка бланків відповідей та інших матеріалів, фіксація часу виконання завдань), послідовність виконання завдань, прийоми встановлення контакту з респондентами, особливості інструктажу респондентів, контроль правильності виконання інструкції респондентами, форма повідомлення результатів дослідження респондентам.

3. *Формування вибірки респондентів.* Формування вибірки респондентів слід проводити з урахуванням принципів, що забезпечують репрезентативність вибірки за статтю, віком, соціальним статусом, особливостями поведінки, кількісним складом і т. д.

Важливо враховувати стать, вік, соціальний стан, рівень освіти, стан здоров'я, індивідуально-психологічні особливості досліджуваних й інші параметри, які можуть вплинути на результати. Вибірка повинна моделювати генеральну сукупність, тобто бути репрезентативною стосовно всієї досліджуваної категорії людей. Для цього вона має бути випадковою або спеціально підбраною так, щоб представляти основні типи досліджуваних.

Висновки дослідження повинні поширюватися на всіх членів досліджуваної групи людей, а не тільки на представників цієї вибірки. Досліджуваних необхідно правильно розподілити щодо різних умов дослідження, важливо забезпечити еквівалентність експериментальної й контрольної груп. На цьому етапі роботи необхідне суворе дотримання норм професійної етики психолога.

Чисельність вибірки досліджуваних для емпіричного дослідження або практичної психологічної роботи повинна забезпечувати доказовість положень, які захищаються в роботі. Кількість досліджуваних в окремій групі (експериментальній чи контрольній) у більшості експериментальних досліджень варіює від 1 до 100. Зважаючи на особливості методів математичної обробки, рекомендують, щоб чисельність порівнюваних груп була не менше за 25–30 осіб.

На цьому етапі роботи необхідне суворе дотримання норм професійної етики психолога.

4. *Підготовка психодіагностичних методик до обстеження.* Визначають необхідну кількість наборів стимульного матеріалу, бланків для відповідей та іншого обладнання.

5. *Проведення психодіагностичного обстеження.*

Наступним кроком є аналіз первинних статистик. Розглядати всі окремі значення змінної у психологічних дослідженнях недоцільно, оскільки загальне уявлення про них формують через описові статистики. Компактний опис групи за допомогою первинних статистик дозволяє інтерпретувати результати вимірювань, зокрема, шляхом порівняння первинних статистик різних груп.

Міра центральної тенденції – це число, що характеризує вибірку за рівнем вираженості вимірюваної ознаки. До мір центральної тенденції належать мода, медіана, середнє арифметичне. Міри центральної тенденції відбивають рівень виразності вимірюваної ознаки. Однак не менш важливою характеристикою є вираженість індивідуальних відмінностей досліджуваних за вимірюваною ознакою. Міри мінливості у психології застосовують для чисельного вираження величини міжіндивідуальної варіації ознаки. До мір мінливості ознаки належать дисперсія, стандартне відхилення, асиметрія, ексцес.

Важливим є аналіз даних за рівнями прояву ознаки (низький, середній, високий у відсотковому значенні).

З-поміж методів наукового пізнання виокремлюють зіставлення результатів, як уже відомих, так і відомих зі щойно отриманими, а також аналіз вислідів зіставлення. Це дає можливість відшукати механізми виникнення того чи того явища, віднайти його місце в структурі інших психічних явищ, встановити причини й умови його розвитку, окреслити шляхи його формування.

Можливі прийоми реалізації стратегії зіставлення

1. Зіставлення характеристик одного й того самого явища для різних вікових періодів. Кілька зрізів дають можливість показати розвиток того чи того психологічного показника, виявити динаміку, латентні періоди і кризи.

2. Зіставлення результатів груп, однакових за віком, але відмінних за іншим критерієм (з високим рівнем успішності і низьким рівнем академічної успішності, високостатусних і низькостатусних тощо). Якщо виявиться значущий зв'язок між досліджуваним показником (наприклад, навичками спілкування), і такими соціально важливими показниками, як успішність чи соціальний статус, то це відкриє перспективи подальших прикладних досліджень. Наприклад, коли в цьому випадку застосувати тренінг спілкування, то це може сприяти підвищенню рівня успішності чи соціального статусу.

3. Зіставлення результатів, отриманих різними методами. Наприклад, ви можете дослідити особливості акцентуацій характеру підлітків, використовуючи опитувальники Х. Шмишека чи А. Лічко, а також метод експертних оцінок. Зіставляючи дані, отримані за допомогою опитувальників, з даними експертів, ви зможете зробити висновок про надійність і валідність опитувальників для обраної вікової групи.

4. Зіставлення різних психологічних показників для встановлення кореляційних і, можливо, детермінаційних зв'язків. Так, наприклад, зіставити показники інтелекту та креативності, характеристики нервових процесів і властивостей уваги, показники пам'яті і шкільної успішності.

Потрібно тільки пам'ятати, що для зіставлення потрібна теоретична основа – понятійно-логічна схема. В іншому випадку є ризик отримати безглузді зіставлення.

Для стратегії зіставлення необхідне застосування математико-статистичних методів. У дослідженнях, виконаних у рамках цієї стратегії, часто застосовують кореляційний аналіз. Суть його полягає в тому, щоб виявити, чи існує зв'язок між двома рядами даних. Найчастіше застосовують ранговий кореляційний аналіз за методом Спірмена та лінійна кореляція за Пірсоном. Це

найпростіші методи, які дозволяють будувати математичну модель взаємозв'язку різних психічних явищ.

Доцільно застосовувати і непараметричний U-критерій Манна-Вітні для оцінювання відмінностей за показниками певної ознаки в незалежних вибірках. Він є «вільним» від параметрів розподілу сукупності і може бути застосований на невеликих вибірках.

Отримані в емпіричному розділі матеріали доцільно подавати у вигляді таблиць і рисунків, які необхідно наводити безпосередньо після тексту, у якому їх згадують, або на наступній сторінці.

Ілюстрації

Основними видами ілюстративного матеріалу в курсовій роботі є схема, діаграма і графік.

Ілюструють роботу, ураховуючи загальний задум. Це допомагає уникнути ілюстрацій випадкових, пов'язаних із другорядними деталями тексту і запобігти невинуватим пропускам ілюстрацій до найважливіших тем. Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст – ілюстрації.

Ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рис. 1.2 (другий рисунок першого розділу). Якщо в роботі подано одну ілюстрацію, то її нумерують за загальними правилами. Номер ілюстрації та її назву розміщують послідовно під ілюстрацією. За необхідності ілюстрації доповнюють пояснювальними даними (підрисунковий підпис).

Підпис під ілюстрацією зазвичай містить чотири основні елементи:

– найменування графічного сюжету, що позначається скороченим словом «Рис.»;

– порядковий номер ілюстрації, який вказують без знака «№» арабськими цифрами;

– тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст зі стислою характеристикою зображеного;

– експлікацію, яка будується так: деталі сюжету позначають цифрами, які виносять у підпис, супроводжуючи їх текстом.

Не варто оформлювати покликання на ілюстрації як самостійні фрази, у яких лише повторюється те, що міститься в підписі. У тому місці, де викладається тема, пов'язана з ілюстрацією, і де читачеві треба вказати на неї, розміщують посилання на зразок: *(рис. 2.1), ...як видно з рисунку 2.1 або ... як показано на рисунку. 2.1.*

Приклад оформлення наведено на рисунку 1.

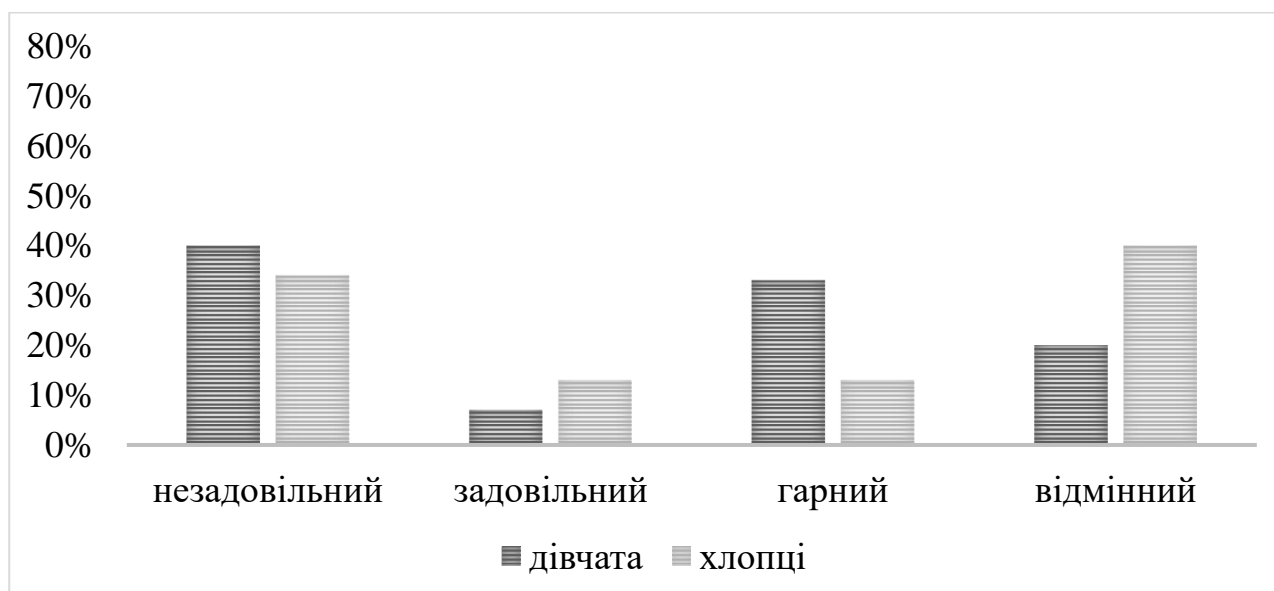

Рисунок 1 – Рівень зорової пам'яті студентів-психологів

Таблиці

Цифровий матеріал необхідно оформлювати як таблиці. Таблиця завдяки своїй формі значно спрощує виклад, прискорює аналіз змісту і дає можливість побачити взаємозв'язок об'єднаних в ній матеріалів буквально з одного погляду без усного перекладу в словесну форму. Таблицю розміщують після першого згадування про неї в тексті.

На кожен таблицю має бути покликання в тексті із зазначенням її номера. Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. У лівому верхньому куті над заголовком таблиці розміщують

напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2» (друга таблиця першого розділу). Для покликання на таблицю в тексті роботи слово «таблиця» пишуть повністю, а в дужках – скорочено, наприклад: (табл. 1.1). Якщо в тексті тільки одна таблиця, її нумерують так: «Таблиця 1». Таблиці кожного додатка нумерують окремо. Нумери складають із літери – позначення додатка та порядкового номера таблиці в додатку, які розділяють крапкою.

Назва таблиці має відображати її зміст, бути конкретною й стислою. Назву друкують із великої літери та розміщують над таблицею (над її верхнім лівим кутом) з абзацу. Якщо кілька граф мають спільні елементи, то їх слід винести в загальний заголовок, який об'єднує кілька граф із підзаголовками. У цьому випадку початок таблиці буде двоярусним.

Якщо таблицю необхідно перенести на іншу сторінку (сторінки), слово «Таблиця ___» подають лише один раз над першою її частиною. Над іншими частинами з лівого боку з абзацного відступу друкують «Продовження таблиці ___», а якщо це остання сторінка – «Закінчення таблиці ___».

Примітки до таблиць, у яких вказують довідкові і пояснювальні дані, наводять під таблицею і послідовно нумерують.

Приклад оформлення номера та назви таблиці:

Таблиця 1 – Прояв стилю управління конфліктом у підгрупах з різним рівнем самооцінки

Стиль управління конфліктом	Рівні самооцінки				
	1	2	3	4	5
Змагання	10,00	10,11	2,06	0,00	1,50
Співпраця	6,50	6,33	7,88	5,00	5,50
Компроміс	8,00	5,89	8,47	6,00	5,00
Уникнення	5,50	7,00	4,76	10,00	9,25
Пристосування	5,00	4,67	5,65	9,00	8,00

8 ПРОЦЕДУРНІ ПИТАННЯ ВИКОНАННЯ ТА ЗАХИСТУ КУРСОВИХ РОБІТ

Студент обговорює тему курсової роботи з викладачем, узгоджує з науковим керівником план роботи і список літератури з обраної теми. Разом із керівником студент здобувач складає календарний план проведення досліджень та оформлення кожного розділу.

У процесі виконання роботи студент повинен підтримувати зв'язок із керівником, звертаючись до нього за консультацією по мірі виникнення питань або ускладнень.

Коли студент доходить висновку, що він зібрав необхідний матеріал для курсової роботи, йому слід систематизувати і згрупувати його відповідно до плану курсової роботи.

Розподіливши матеріал за розділами, об'єднавши його хронологічно і тематично, студент може переконатися, наскільки його робота забезпечена інформаційно.

Єдиного рецепту, як довести до завершення роботу, немає.

Можна робити так: зібравши значну частину матеріалу й усвідомивши повністю сутність питання, розпочинають оформлення рукопису і поповнюють роботу тими матеріалами, яких бракує. Тобто, готують чорновий варіант всієї роботи, а потім доповнюють її за розділами.

Можна йти іншим шляхом: зібравши повністю (або майже повністю) матеріал для першого розділу, відразу оформлюють його, а потім послідовно працюють над іншими етапами дослідження.

Здійснюючи роботу за будь-яким із приведених варіантів, студент повинен регулярно відповідно до календарного плану консультацій, узгодженого на початку співпраці з науковим керівником, з'являтися для співбесід із ним для поточного контролю виконання курсової роботи.

Поточний контроль виконання курсових робіт також можуть здійснювати в таких формах:

- співбесіда завідувача випускової кафедри зі студентом;
- попередній захист курсової роботи.

Після проходження поточного контролю студент доопрацьовує рукопис з урахуванням отриманих зауважень. Готову курсову роботу здобувач вищої освіти подає науковому керівникові не пізніше, ніж за три тижні до дня захисту.

Під час підготовки чистового варіанта курсової роботи студент уважно перевіряє текст, редагує написане, звіряє всі наведені в тексті цитати, прізвища та ініціали. Особливу увагу на цьому етапі слід приділити оформленню тексту відповідно до вимог, наведених у пропонованих методичних рекомендаціях.

Під час захисту здобувач вищої освіти має продемонструвати широту і глибину розуміння розглядуваної проблеми, знання літератури за напрямом дослідження, вільно орієнтуватися в змісті проведеного дослідження та його основних результатах.

На захисті тривалість доповіді студента не повинна перевищувати 5–7 хвилин. Текст доповіді здобувач готує заздалегідь (у письмовому вигляді) і на захисті ознайомлює з його змістом членів комісії.

У доповіді студент репрезентує змістовні аспекти дослідження, які характеризують актуальність обраної теми, мету й завдання дослідження, його об'єкт і предмет, застосовані в роботі методи, базу здійсненого дослідження, ознайомлює членів комісії з основними теоретичними й емпіричними результатами дослідження, його найсуттєвішими висновками. Головні елементи відображає у презентації.

Студент зобов'язаний дати відповіді на всі поставлені йому на захисті запитання. Відповіді на запитання мають бути лаконічними і присутніми. Здобувач має бути скромним щодо оцінювання власних наукових результатів і тактовним до того, хто ставить запитання.

При визначенні оцінки ураховують рівень теоретичної і практичної підготовки студента (види завдань наведені у табл. 2), самостійність виконання

курсової роботи, про що частково свідчить і регулярність поточного контролю цього виконання науковим керівником.

Таблиця 2 – Види завдань, засоби контролю і максимальна кількість балів

Види завдань та засоби контролю	Розподіл балів
Змістовий модуль 1	20
Завдання 1. Визначення апарату психологічного дослідження (актуальність обраної теми, об'єкт, предмет дослідження, мета і завдання дослідження)	5
Завдання 2. Робота з літературними джерелами для визначення стану питання, визначення завдань дослідження, складання бібліографії з теми. Складання плану курсової роботи	5
Завдання 3. Написання вступу і теоретичного розділу	10
Змістовий модуль 2	20
Завдання 4. Опис тестових методик з обґрунтуванням у пункті «Психодіагностичний інструментарій»	20
Змістовий модуль 3	20
Завдання 5. Написання практичного розділу	10
Завдання 6. Написання висновків	5
Завдання 7. Підготовка презентації	5
Підсумковий контроль – диференційований залік	40
Оформлення курсової роботи згідно з вимогами	10
Презентація роботи	15
Відповіді на питання за темою роботи	15
УСЬОГО ЗА МОДУЛЕМ	100

Після завершення обговорення результатів захисту курсових робіт і прийняття узгодженого рішення оцінки оголошують студентам. Шкала оцінювання наведена в таблиці 3.

Таблиця 3 – Шкала оцінювання

100-бальна шкала	Рівень компетентності	Чотирибальна/двобальна шкала	
		екзамен	залік
90–100	високий	відмінно	зараховано
82–89	достатній	добре	
74–81			
64–73	середній	задовільно	
60–63			
35–59	низький	незадовільно	не зараховано

9 ДОТРИМАННЯ ПРИНЦИПІВ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Академічна доброчесність є одним із принципів освітньої діяльності. Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів і визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень».

Порушенням академічної доброчесності є академічний плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, обман, хабарництво та необ'єктивне оцінювання.

Звідси випливає, що при виконанні роботи студенти повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності. Завдання студент має виконувати самостійно, додержуватися правил цитування, давати покликання на використані джерела, подавати достовірну інформацію про виконану роботу та її результати.

У разі виявлення порушення академічної доброчесності, зокрема академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, роботу не допускають до захисту, а якщо такі факти були виявлені під час захисту, завдання оцінюють на «незадовільно».

Керівник роботи контролює дотримання студентами принципів академічної доброчесності та не допускає їх порушення.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні

1. Баклицька О. П. Психодіагностика. Психологічний практикум : [навч. посіб.] / О. П. Баклицька, І. О. Баклицький, Р. І. Сірко, В. І. Слободяник. – Львів : СПОЛОМ, 2015. – 464 с. : іл., табл.
2. Галян І. М. Психодіагностика [навч. посіб.] / І. М. Галян. – Київ : Академвидав, 2009. – 464 с.
3. Гріньова О. М. Дитяча психодіагностика: [навч.-метод. посіб.] / О. М. Гріньова, Л. А. Терещенко. – Вінниця : Нілан-ЛТД, 2015. – 227 с.
4. Дєдов О. Діагностика готовності дітей до школи : метод. посіб. / упоряд. О. Дєдов. – Хотин, 2014. – 194 с.
5. Долинська Л. В. Геронтопсихологія / Л. В. Долинська, Л. М. Співак. – Київ : Каравела, 2014. – 244 с.
6. Застосування діагностичних мінімумів в діяльності працівників психологічної служби : [метод. рекомендації] / Авт.-упор. : В. М. Горленко, В. Д. Острова, Н. В. Сосновенко, І. І. Ткачук ; за заг. ред. В. Г. Панка. – Київ : УНМЦ практичної психології і соціальної роботи, 2018. – 106 с.
7. Данилевич Л. А. Курсові роботи з психології : [навч.-метод. посіб.] / МОН України, Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини / уклад. : Л. А. Данилевич, С. Ю. Діхтяренко. – Вид. 2-ге, допов. – Умань : Візаві, 2020. – 107 с.
8. Католик Г. Психодіагностика у презентаціях, таблицях, схемах : навчально-методичний посібник / Г. Католик, В. Багрій. – Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2021. – 301 с.
9. Луценко О. Л. Практичні роботи з психодіагностики: [навч.-метод. посіб.] / О. Л. Луценко. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2009. – 68 с.

10. Основи психометрики : методичні рекомендації для підготовки до навчальних занять здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 053 – Психологія / уклад. : О. В. Мазяр, В. В. Фещук. – Житомир : Вид-во ЖДУ, 2022. – 110 с.

11. Методичні рекомендації до виконання, оформлення та захисту курсових і магістерських робіт студентів спеціальності «Психологія» / [уклад. Г. І. Меднікова]. – Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2019. – 38 с.

12. Методичні рекомендації до написання курсових робіт із психології / [уклад. : В. В. Горбунова, К. П. Гавриловська, І. С. Загурська, Л. О. Котлова, Н. М. Шикирава]. – Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2022. – 54 с.

13. Методичні рекомендації з курсу «Психодіагностика» / уклад. Т. М. Майстренко. – Житомир : ЖДУ ім. І. Франка, 2017. – 38 с.

14. Навчально-наукові роботи з психології : курсова та кваліфікаційні – бакалаврська, магістерська : метод. посіб. / За ред. К. В. Седих. – Полтава : ПНПУ імені В. Г. Короленка, 2023. – 88 с.

15. Корнієнко І. О. Психодіагностика : курс лекцій з дисципліни для студентів заочної форми навчання спеціальності 053 – Психологія / [уклад. : І. О. Корнієнко, О. Ю. Воронова]. – Мукачево : МДУ, 2019. – 41 с.

16. Ігнатович О. М. Психологія професійної діагностики та професійного консультування : практич. посіб. / О. М. Ігнатович, Г. П. Татаурова-Осика, А. М. Шевенко ; за ред. О. М. Ігнатович. – Кропивницький : Імекс-ЛТД, 2021. – 225 с.

17. Терлецька Л. Г. Основи психодіагностики : [навч. посіб.] / Л. Г. Терлецька. – Київ : Главник, 2006. – 144 с.

18. Чала Ю. М. Психодіагностика : [навч. посіб.] / Ю. М. Чала, А. М. Шахрайчук. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – 246 с.

Додаткові

19. Всеукраїнська психодіагностична асоціація (ВПА) [Електрон. ресурс] : сайт. – Електрон. текст. дані. – Оновлюється постійно. – Режим доступу: <https://vpa.org.ua/about/info/>, вільний (дата звернення: 10.12.2024). – Назва з екрана.

20. Зливков В. Л. Психодіагностика особистості у кризових життєвих ситуаціях / В. Л. Зливков, С. О. Лукомська, О. В. Федан. – Київ : Педагогічна думка, 2016. – 219 с.
21. Колтунович Т. А. Етичний кодекс психолога : [навч.-метод. посіб.] / Т. А. Колтунович. – Чернівці : Рута, 2007. – 232 с.
22. Керівництво Міжнародної тестової комісії з використання тестів [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://vpa.org.ua/pub/files/1d2ab21cdb4c827d.pdf>, вільний (дата звернення: 10.12.2024). – Назва з екрана.
23. Керівництво Міжнародної тестової комісії з контролю якості підрахунку балів, аналізу результатів та інформування про них [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://vpa.org.ua/pub/files/d8f99072e8b811d6.pdf>, вільний (дата звернення: 10.12.2024). – Назва з екрана.
24. Керівництво Міжнародної тестової комісії з перекладу та адаптації тестів: друга редакція [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://vpa.org.ua/pub/files/d22862d51dd0bb36.pdf>, вільний (дата звернення: 10.12.2024). – Назва з екрана.
25. Керівництво Міжнародної тестової комісії з практичного використання переглянутих тестів, роботи із застарілими версіями та видалення тестових матеріалів [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://vpa.org.ua/pub/files/fddab60e4d34d4bc.pdf>, вільний (дата звернення: 10.12.2024). – Назва з екрана.
26. Керівництво Міжнародної тестової комісії з проведення комп'ютерних та інтернет-тестувань [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://vpa.org.ua/pub/files/f950b479ea5162bc.pdf>, вільний (дата звернення: 10.12.2024). – Назва з екрана.
27. Коробко С. Л. Нова українська школа: діагностична та корекційно-розвивальна робота з молодшими школярами : навч.-метод. посіб. / С. Л. Коробко, О. І. Коробко. – Київ : Літера ЛТД, 2021. – 160 с.

28. Павелків Р. В. Психодіагностичний інструментарій в умовах дошкільного закладу : навч. посіб. / Р. В. Павелків, О. П. Цигипало. – Київ : «Центр учбової літератури», 2013. – 296 с.
29. Петрюк П. Т. Френсіс Гальтон – видатний англійський психолог та вчений-енциклопедист / П. Т. Петрюк, О. П. Іваничук, О. П. Петрюк, Л. І. Бондаренко // Психічне здоров'я. – 2015. – Вип. 3. – С. 71–78.
30. Правила використання тестів та інших інструментів оцінки в дослідницьких цілях [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://vpa.org.ua/pub/files/3ced533e6d70d5ad.pdf>, вільний (дата звернення: 10.12.2024). – Назва з екрана.
31. Щербакова І. М. Психодіагностика професійного самовизначення особистості : [навч.-метод. посіб.] / І. М. Щербакова. – Суми : Видавництво СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2012. – 324 с.

ДОДАТОК А

Зразок оформлення титульного аркуша

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА

Кафедра психології, педагогіки і мовної підготовки

КУРСОВА РОБОТА

З ДИСЦИПЛІНИ «ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПРАКТИКУМ ІЗ
ПСИХОДІАГНОСТИКИ»

НА ТЕМУ

« _____ »

Студента 3 курсу, групи Псих 2022-1
напряму підготовки
05 Соціально-політичні науки,
спеціальності 053 Психологія
Монастирського Руслана Віталійовича

Науковий керівник:
канд. психол. наук, доц. Нікітіна О. П.

Кількість балів: _____

Члени комісії: _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

(підпис) (прізвище та ініціали)

Харків – 2024

ДОДАТОК Б

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ПРОЦЕСІВ У СТУДЕНТІВ.....	11
1.1 Феномен психічних пізнавальних процесів	11
1.2 Особливості розвитку пізнавальних здібностей у студентському віці	14
1.3 Статеві відмінності в стані вищих психічних функцій у період дорослості	17
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	20
РОЗДІЛ 2 ЕМПІРИЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ГЕНДЕРНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ПАМ'ЯТІ У МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ.....	22
2.1 Організація дослідження	22
2.2 Вибір та обґрунтування методик	23
2.3 Аналіз результатів дослідження	26
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	42
ВИСНОВКИ.....	45
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	48

ДОДАТОК В

Зразок оформлення переліку умовних позначень

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ВНУ – висока навчальна успішність

ННУ – низька навчальна успішність

СНУ – середня навчальна успішність

СО – самооцінка

СС – самосвідомість

РД – рівень домагань

ДОДАТОК Г

Приклади оформлення бібліографічного опису відповідно ДСТУ 8302:2015

Книги (один, два або три автори)

Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.

Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.

Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с.

Книги (чотири та більше авторів)

Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88 с.

Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с.

Автор(и) та редактор(и)/упорядники

Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с.

Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.

Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с.

Без автора

Психологія : підр. для студентів вищих навч. закл. / кол. Авторів ; за ред. І. Ф. Прокопенка. Харків : Фоліо, 2012. 863 с.

Сучасне суспільство : філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с.

Багатотомні видання

Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.

Автореферати дисертацій

Бурейко Н. О. Особливості розвитку загального та соціального інтелекту у студентів-білінгвів : автореф. дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Харків, 2016. 22 с.

Фоменко К. І. Психологія губристичної мотивації суб'єкта діяльності : автореф. дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.01. Харків, 20018. 40 с.

Дисертації

Бурейко Н. О. Особливості розвитку загального та соціального інтелекту у студентів-білінгвів : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.07. Харків, 20016. 199 с.

Фоменко К. І. Психологія губристичної мотивації суб'єкта діяльності : дис. ... д-ра психол. наук : 19.00.01. Харків, 20018. 634 с.

Частина книги

Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. *Адміністративне право України* : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197.

Алексєєв В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. *Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні* : монографія. Чернівці, 2012. С.151–169.

Частина довідкового видання

Кучеренко І. М. Право державної власності. *Великий енциклопедичний юридичний словник* / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.

Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. *Адміністративне право України* : словник термінів / за ред. Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.

Сірий М. І. Судова влада. *Юридична енциклопедія*. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.

Частина продовжуваного видання (збірки наукових праць)

незалежно від кількості авторів

Коломоєць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формулювання їх застосування. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. Запоріжжя, 2017. № 1. С. 36–46.

Даниленко Н. М., Меднікова Г. І. Проблема ставлення особистості до власної зовнішності в психологічній науці. *Вісник ХНПУ імені Г. С. Сковороди. Психологія*. Харків, 2018. Вип. I (57). С. 67–77.

Частина періодичного видання (журнал, газета)

незалежно від кількості авторів

Помазова О. В. Дослідження ефективності програми розвитку самосвідомості у підлітків з суб'єктивним переживанням самотності. *Журнал «Науковий огляд»*. 2019. № 6 (59). С. 141–156.

Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. *Урядовий кур'єр*. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.

Частина матеріалів конференцій (тези, доповіді)

Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. *Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі* : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3–4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.

Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. *Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук* : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.

Електронні ресурси

Наукові публікації і видавнича діяльність НАН України. Київ, 2007. URL : <http://www.nas.gov.ua/publications> (дата звернення: 19.03.2014).

Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 5. С. 115–118. URL : http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf.

Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років ХХ століття: період переходу до ринку. *Наука та інновації*. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI : <https://doi.org/10.15407/scin12.06.006>.

Електронне навчальне видання

Методичні рекомендації

до виконання курсової роботи
з навчальної дисципліни

«ПСИХОЛОГІЧНИЙ ПРАКТИКУМ ІЗ ПСИХОДІАГНОСТИКИ»

(для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 053 – Психологія, освітньо-професійна програма «Психологія. Соціально-психологічний супровід у мегаполісі»)

Укладачі: **НІКІТІНА** Оксана Петрівна
ТЕЛЄЖКІНА Олеся Олександрівна

Відповідальний за випуск *О. О. Жигло*
За авторською редакцією
Комп'ютерне верстання *О. О. Телєжкіна*

План 2024, поз. 367М

Підп. до друку 27.12.2024. Формат 60 × 84/16.
Ум. друк. арк. 2,6.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Чорноглазівська (Маршала Бажанова), 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: office@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 5328 від 11.04.2017.